

Δημήτρης Μπελαντής *Οι ταυτότητες του «έθνους»*

Ο νέος «εμφύλιος» πόλεμος μεταξύ κράτους και εκκλησίας για την αναγραφή του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες έχει ενδιαφέρουσες πλευρές ως προς την Αριστερά και την κριτική σκέψη στην Ελλάδα γενικότερα. Αναδεικνύουν έντονα την αδυναμία της ελληνικής Αριστεράς —τόσο της παραδοσιακής όσο και της ριζοσπαστικής— να παρέμβει με όρους πρωτοπορίας και ιδεολογικής ηγεμονίας σε ζητήματα που πολώνουν και διχάζουν το κοινωνικό σώμα και τη «μερικότητα» του λόγου της Αριστεράς. Εξαιτίας αυτής της «μερικότητας» η Αριστερά αδυνατεί να έχει μία ανεξάρτητη τοποθέτηση, με αποτέλεσμα, σε όλες εκείνες τις συγκρούσεις που ξεσπούν (και θα ξεσπούν εντονότερα στο μέλλον) μεταξύ της «εκσυγχρονιστικού τύπου» νεοτερικότητας και

των παραδοσιακών ή και προνεοτερικών όψεων της αστικής ιδεολογίας, είτε να υπερασπίζεται τη «νεοτερικότητα» από κοινού ή, ορθότερα, υπό την αιγίδα των «εκσυγχρονιστών» είτε να αντιμάχεται τους «εκσυγχρονιστές» μέσα από ασαφείς συμμαχίες με παραδοσιακές, εθνικιστικές ή και απλώς «εθνοκεντρικά» προσανατολισμένες δυνάμεις.

Η υπόθεση των ταυτοτήτων ενέχει δύο διακριτές αλλά και αλληλοσυμπληρούμενες όψεις. Από τη μία πλευρά θέτει το ζήτημα της αποδέσμευσης του ελληνικού κράτους από την «ελληνορθόδοξη» εκκλησιαστική χειραγώγηση και της «λαϊκοποίησης» αυτού του κράτους, του μετασχηματισμού δηλαδή σε ένα κράτος χωρίς επίσημο θρήσκευμα, ανεξίθρησκο, «όλων των πολιτών», με συνθήκες ίσου ανταγωνισμού για όλα τα

θρησκευόμενα. Από την άποψη αυτή, η Αριστερά, ως φορέας αντιλήψεων που ξεκινούν από τη Γαλλική Επανάσταση και απορρίπτουν τη διαπλοκή εκκλησίας και κράτους και την έντονη επέμβαση της εκκλησίας στη δημόσια ζωή, θα έπρεπε πράγματι να επιμείνει στον *πλήρη και απόλυτο χωρισμό* (υποχρεωτικός πολιτικός γάμος, πολιτική κηδεία, κατάργηση των θρησκευτικών ως υποχρεωτικού μαθήματος, μη αναγραφή του θρησκευόμενου στα δημόσια έγγραφα, κρατικοποίηση εκκλησιαστικής περιουσίας κ.λπ.). Τόσο ο ΣΥΝ όσο και το ΚΚΕ φάνηκαν να έχουν σωστή θέση στο ζήτημα αυτό, πλην όμως η θέση του ΚΚΕ («δεν είναι απαραίτητο να αναγράφεται το θρήσκευμα») έδειξε να ταλαντεύεται με τρόπο που η υπόμνηση του «όλου» (χωρισμός) μάλλον έκρυβε την αμηχανία στο μέτρο, εν όψει ενδεχομένως ορισμένων πολιτικών του συμμαχιών. Έτσι όμως μάλλον δίνονταν επιχειρήματα στην κατευθυνόμενη επιχειρηματολογία του αστικού Τύπου περί της δήθεν ταύτισης Παπαρήγα και Χριστόδουλου.

Εδώ, τα πράγματα θα έπρεπε να είναι σαφή: η ίδια η συνταγματική επιταγή περί ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης του άρθρου 13 Σ (παρά την ύπαρξη όμως της προβληματικής διακήρυξης του άρθρου 3 Σ περί «κρατούσας θρησκείας») λύνει το ζήτημα, ανεξάρτητα από τις διατάξεις του Ν. 2472/1997 περί προστασίας προσωπικών δεδομένων και ανεξάρτητα από τις ρυθμίσεις των Οδηγιών της ΕΕ για τον ενιαίο τύπο «ευρωπαϊκής ταυτότητας». Αυτή η επιταγή προστασίας της θρησκευτικής συνείδησης αλλά και *καταπολέμησης των διακρίσεων που συνεπάγεται η αναγραφή*—η προαιρετική ακόμη περισσότερο από την υποχρεωτική— *ανήκει σαφώς στο οπλοστάσιο της Αριστεράς* και αυτό δεν αναιρείται από το

γεγονός ότι σήμερα προωθείται από τη σοσιαλδημοκρατία. Την ίδια κυβερνητική σοσιαλδημοκρατία άλλωστε που επί 15 χρόνια καμιά άλλη τομή δεν έχει πραγματοποιήσει στις σχέσεις κράτους και εκκλησίας και χρειάζεται σήμερα το άλλοθι της ΕΕ και του νόμου «περί προστασίας προσωπικών δεδομένων» για να προωθήσει ένα *στοιχειώδες φιλελεύθερο μέτρο, λες και πρόκειται για μέτρο κοινωνικής ανατροπής*. Αυτή τη βαθύτατη αντίφαση και συντηρητική στάση του «εκσυγχρονισμού», που εκφράστηκε και από τη στάση Βενιζέλου αλλά και από τη μη υπεράσπιση της μεταρρύθμισης από το κόμμα ΠΑΣΟΚ, δυστυχώς η υπαρκτή Αριστερά δεν την ανέδειξε. Ας θυμηθούμε όμως τη μη προώθηση του υποχρεωτικού πολιτικού γάμου το 1983, την υποχώρηση από το νόμο Τρίτση το 1987.

Από την άλλη πλευρά, η «εκσυγχρονιστική» επιχειρηματολογία κατά της εκκλησίας *αποκρύπτει τις αυταρχικές και κρατικιστικές όψεις της σύγχρονης αστικής κρατικής δομής, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο*, αφού η μη αναγραφή του θρησκευόμενου, σε συνδυασμό με τη νομοθετική προστασία των προσωπικών δεδομένων, θα οδηγούσαν—κατά τη φιλελεύθερη επιχειρηματολογία— σε μια πολιτεία, όπου κάθε πολίτης προστατεύεται ως προς το φρόνημα και τη συνείδησή του, ο ιδιωτικός του χώρος είναι βασικά απαραβίαστος και οι αντιλήψεις του δεν αποτελούν έρεισμα διακρίσεων. Αυτό θα μπορούσε να είναι και το περιγγραμμά ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος στην Ομοσπονδία που οραματίζεται ο Γιόσκα Φίσερ. Αυτά βεβαίως συμβαίνουν σε μια Ευρώπη όπου κανείς «ύποπτος» δε φακλώνεται κατά τη Συνθήκη του Σένγκεν, όπου κανείς δορυφόρος «Έσελον» δεν παρακολουθεί τις τηλεφωνικές και τηλεοπτικές επαφές, όπου κανένα αποθρησκευ-

μένο προσωπικό δεδομένο δε θα σχετίζεται με τις «ενιαίου τύπου ευρωπαϊκές ταυτότητες», όπου κανένα νομοθέτημα κατά της «τρομοκρατίας» δε συστέλλει νόμιμα δικονομικά δικαιώματα των κρατουμένων, όπου καμιά ποινική δίκη δε σχετίζεται με πολιτικά φρονήματα, όπου καμιά διαδήλωση δεν καταστέλλεται, συχνά άνευ λόγου και αιτίας, όπου καμιά ηλεκτρονική παρακολούθηση πολιτικά υπόπτων δε συντελείται. Όπου ακόμη κάθε πολίτης μπορεί να ζητήσει από την Ευροπολ ή και το FBI να του παράσχει τον προσωπικό του φάκελο και πάντως να μη χρησιμοποιήσει ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα κατά το δοκούν, καθώς καμιά ρήτρα «εθνικής ασφαλείας» δεν μπορεί να τον αποτρέψει να το κάνει. Και όπου στην περίπτωση τέτοιων αποκλίσεων η Αρχή ή τα δικαστήρια θα μπορούσαν να παράσχουν αποτελεσματική προστασία. Είναι αλήθεια ότι το ΚΚΕ ανέδειξε αυτή την όψη, ενώ ο ΣΥΝ την αποσιώπησε

και η «άλλη Αριστερά» δε θεώρησε το ζήτημα αυτό αρκετά «ταξικό» για να παρέμβει, παρά το ότι συζητιέται από εκατομμύρια Έλληνες. Αλλά και το ΚΚΕ το προσέγγισε με τρόπο ιδεολογικά φτωχό, πράγμα που αφήνει στο συγκεκριμένο την πρωτοκαθεδρία στην «αντι-ΕΕ» κατεύθυνση σε ομάδες και στρώματα «πολιτικά καθυστερημένα», συντηρητικά και αμυντικά ξενόφοβα. Στο βαθμό που η Αριστερά δεν μπορεί να πάρει θέση στην ιδεολογική πάλη καθολική και όχι «μερική» —τέτοια που οι αδυναμίες των μερών της να αλληλοσυμπληρώνονται— αποδεικνύεται αντίστοιχη της αποδυνάμωσής της στις βουλευτικές εκλογές. Η ταξική και πολιτική ηγεμονία δεν κρίνεται αποκλειστικά στους εργασιακούς χώρους ή πολύ περισσότερο στην κεντρική πολιτική σκηνή, αλλά και στις δημόσιες όψεις της «ιδιωτικότητας». Ο αντίπαλος το γνωρίζει πια στη «μεταμοντέρνα» εποχή μας πολύ καλά. Εμείς;